

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Ivo Pospíšila, soudce JUDr. Josefa Baxy a soudkyně Mgr. Sylvy Šiškeové v právní věci žalobce: **A. M.**, zastoupen JUDr. Marošem Matiaškem, LL.M., advokátem se sídlem Ovenecká 78/33, Praha 7, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 1. 2021, č. j. OAM-415/ZA-ZA11-VL13-2020, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2022, č. j. 4 Az 10/2021 - 43,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2022, č. j. 4 Az 10/2021 - 43, **se zrušuje**.

II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 1. 2021, č. j. OAM-415/ZA-ZA11-VL13-2020, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

III. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.

IV. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.

V. Ustanovenému zástupci žalobce advokátu JUDr. Maroši Matiaškovi, LL.M., **se přiznává** odměna za zastupování v řízení o kasační stížnosti ve výši **8.228 Kč**, která mu bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Žalobce požádal dne 15. 7. 2020 o udělení mezinárodní ochrany. Ve správním řízení uvedl, že se obává zabití v důsledku nesplacení dluhu lichváři. Důvodem podání žádosti byly i zdravotní problémy. Žalovaný žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, neudělil.

[2] Žalobu proti napadenému rozhodnutí Městský soud v Praze zamítl. Co se týče hodnocení naplnění podmínek udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, městský soud uvedl, že žalobce ve správním řízení pouze sdělil, že musí splatit dluh lichváři. Tvrzení, že se obává možného zabití nebo ublížení na zdraví, formuloval relativně obecně, jednalo se o vyjádření obavy z hypotetické možnosti takového jednání do budoucna. Neuvedl, že by se již lichvář vůči němu dopustil výhrůžek nebo jiného konkrétního protiprávního jednání. Sdělil, že opustil Uzbekistán, aby si mohl vydělat na splacení dluhu, a do ČR přijel, protože je tu lehká práce a je jí hodně. Teprve v žalobě tvrdil, že mu již lichvář vyhrožoval, a to dvakrát telefonicky a jednou ho násilím zavlekl do auta, kde mu rovněž vyhrožoval. Jedná se o tvrzení, které žalobce mohl uplatnit již ve správním řízení, a nejedná se tedy o novou skutečnost, která by vznikla až po vydání napadeného rozhodnutí. Městský soud proto k tomuto tvrzení nepřihlížel, neboť se na něj výjimka dle čl. 46 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“) nevztahuje. Žalovaný tak ve zjišťování skutkového stavu nijak nepochybil a nedopustil se zkreslení, neboť zcela adekvátně k tvrzením žalobce uvedeným ve správním řízení vyšel z toho, že primárním důvodem odchodu žalobce z vlasti je snaha vydělat si finanční prostředky na splacení dluhu, nikoli obava o život z důvodu vyhrožování lichvářem.

[3] Žalobce dle městského soudu ani neuvedl žádné reálné důvody, pro které by se v případě vyhrožování lichvářem v budoucnu nemohl ve státě původu obrátit na policii. Z jeho tvrzení ani nelze dovodit, že by ochrana ve státě původu byla významným způsobem nefunkční či nedostupná. Nelze tudíž vytýkat žalovanému, pokud se možnou újmou ze strany lichváře zabýval spíše okrajově, a pokud žalobce pro případ, že by se v budoucnu protiprávní jednání lichváře proti jeho osobě přece jen vyskytlo, odkázal na možnost domáhat se vnitrostátní ochrany v zemi původu, kterou žalobce dosud vůbec nevyužil. Není ani pochybením žalovaného, pokud se omezil na obecný závěr ohledně nevyužití prostředků vnitrostátní ochrany ze strany žalobce, a detailněji již nezkoumal, na jaké konkrétní orgány se mohl obrátit.

[4] Městský soud se rovněž ztotožnil s žalovaným v tom, že žalobci v Uzbekistánu nehrozí postih ani újma, odůvodňující poskytnutí doplňkové ochrany z důvodu hrozby mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, v souvislosti s jeho pobytem v zahraničí, překročením platnosti uděleného víza či podáním žádosti o mezinárodní ochranu. Při výkladu tohoto pojmu žalovaný vyšel z čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a z příslušné judikatury Evropského soudu pro lidská práva, zabýval se obecnými pravidly vycestování občanů Uzbekistánu a jejich návratem do vlasti; k tomu využil aktuální podklady, které jsou součástí správního spisu.

Zjistil, že občan Uzbekistánu má právo na návrat do vlasti bez ohledu na vypršení platnosti výjezdního štítku, návrat po vypršení jeho platnosti nezakládá trestný čin nezákonného překročení hranice a legislativa nepředpokládá žádné sankce, Uzbekistán aktuálně podporuje pracovní pobyty svých občanů v zahraničí, stát navracející se občany sleduje, legislativa však žádné omezení ani sankce nepředpokládá. Informace o sledování osob, které podaly žádost o mezinárodní ochranu, v současnosti nejsou; dle aktuální legislativy žádný postih či nebezpečí nehrozí, státní orgány Uzbekistánu sledují tzv. nepřátele režimu, o kterých mají přesný přehled, avšak ekonomičtí nebo studijní migranti režim obvykle nezajímají. Žalovaný z toho dovodil, že žalobci v případě návratu do domovského státu žádné sankce nehrozí, nelze předpokládat, že by měl být za svůj pobyt v zahraničí, za překročení platnosti uděleného víza, za podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany či za uložení správního vyhoštění z ČR jakkoli sankcionován, a nelze tudíž ani předpokládat, že by byl ohrožen nebezpečím vážné újmy.

[5] Dle městského soudu ani Informace Ministerstva zahraničních věcí ČR ze dne 19. 5. 2020, č. j. 109412-6/2020 LPTP, s podtitulem *Možnosti vycestování občanů Uzbekistánu do zahraničí a návratu zpět do vlasti, registrace u zastupitelského úřadu v zahraničí, ztráta občanství z důvodu pobytu v zahraničí bez registrace, žádost o azyl v zahraničí, situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti* (dále jen „Informace MZV ze dne 19. 5. 2020“) tyto závěry z hlediska možného nebezpečí vážné újmy pro žalobce nijak nevyvrací a nezpochybňuje, neboť z pouhého nedostatku informací nevyplývá, že by hrozila újma neúspěšným žadatelům o mezinárodní ochranu navracejícím se do Uzbekistánu. Nejsou tudíž dány pochybnosti, které by odůvodňovaly uplatnění pravidla „v případě pochybností ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu“. Městský soud měl za to, že žalovaný k této otázce shromáždil dostatečné množství aktuálních podkladů z různých zdrojů, které cílí přímo na situaci navracejících se osob a zabývají se možnými riziky. Z těchto podkladů však v jejich souhrnu hrozba vážné újmy pro žalobce v případě návratu do vlasti nevyplývá.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[6] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl rozsudek městského soudu kasační stížností z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), a navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

[7] Přijatelnost kasační stížnosti stěžovatel spatřuje v pochybení žalovaného a městského soudu, kteří nepracovali řádně se zprávami o zemi původu, v nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku i správního rozhodnutí, a ve skutečnosti, že mu v zemi původu hrozí nebezpečí pronásledování a vážné újmy ze strany soukromé osoby.

[8] Stěžovatel připouští, že důvodem pro odjezd z vlasti byla v dané době zejména snaha vydělat si v ČR více peněz než v Uzbekistánu a tím také splatit vysoký dluh, který měl u lichváře v souvislosti s výdaji na léčbu matky. Již v té době však existovaly překážky, které bránily jeho návratu do země původu. Stěžovatel nebyl schopen zajistit léčbu matky trpící cirhózou jater a hepatitidou C jinak než tím, že si půjčil velký obnos peněz

od lichváře. Splatit tento dluh bylo při jeho průměrném měsíčním příjmu nemožné. Z toho důvodu mu lichvář vyhrožoval tak, jak uvedl v žalobě. Podle stěžovatelova názoru se nejednalo o nové tvrzení, jak tvrdí městský soud. Stěžovatel pouze konkretizoval problémy, které s lichvářem měl a popsal již v průběhu správního řízení. K podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany přistoupil až po určité době, neboť v době přicestování do EU mu nebyly známy možnosti, jak pronásledování v zemi původu řešit. Snaha o legalizaci dalšího pobytu na území je zcela přirozeným motivem každé žádosti o udělení mezinárodní ochrany (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2019, č. j. 8 Azs 27/2019 - 52). Tvrzení, že žádost podal pouze proto, aby mohl i nadále pobývat na území ČR, je nepatřičné.

[9] K nebezpečí pronásledování a vážné újmy pro neplacení dluhu lichváři stěžovatel namítal, že žalovaný se fakticky nezabýval nebezpečím, které mu hrozí ze strany soukromé osoby. Stěžovatel sice nepředložil konkrétní důkaz na podporu svého tvrzení, že mu lichvář v zemi původu vyhrožoval zabitím a že orgány státu mu v tomto případě nejsou s to poskytnout nezbytnou ochranu. To ale neznamená, že žalovaný mohl rezignovat na posouzení tohoto tvrzení. Není povinností žadatele o mezinárodní ochranu, aby existenci újmy prokazoval jinými důkazními prostředky než vlastní věrohodnou výpovědí. Je naopak povinností správního orgánu, aby v pochybnostech shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost žadatelových výpovědí vyvracejí či zpochybňují. Žalovaný však neopatřil podklady, které by osvědčovaly nebo vyvracely jeho tvrzení o tom, že mu v Uzbekistánu hrozí nebezpečí z důvodu, že neplatí své dluhy. Žalovaný i městský soud přitom tvrdí, že se stěžovatel může obrátit bez potíží na státní orgány, které by mu efektivně a neprodleně poskytly pomoc. Odůvodnění rozsudku je proto v této části nutné považovat za nedostatečné a nepřezkoumatelné. Zprávy, ze kterých žalovaný při rozhodování vycházel, zjevně neobsahují dostatečné informace, na základě kterých by bylo možno vyhodnotit reálnost tvrzeného nebezpečí. Žalovaný se měl zabývat otázkou ovlivňování a míry korupce státních orgánů v Uzbekistánu a hodnotit dostupnost ochrany vnitrostátních mechanismů.

[10] Stěžovatel dále uvedl, že mu v případě návratu do země původu hrozí pronásledování již jen z toho důvodu, že se dlouhodobě nachází v zahraničí, kde podal žádost o udělení mezinárodní ochrany. Městský soud dospěl k závěru, že nebezpečí stěžovateli v souvislosti s pobytem v zahraničí nehrozí. Stěžovatel nicméně odkázal na Informaci MZV ze dne 19. 5. 2020, která je součástí spisového materiálu a jež sloužila jako podklad pro vydání rozhodnutí. Tato informace mimo jiné uvádí: *„Pokud se občan vrací po dlouhodobějším pobytu v zahraničí, aniž by porušil pobytový režim v dané zemi a nepožádal tam o azyl, přímé sankce mu nehrozí, je však sledován. (...) Uzbecké státní orgány se v zahraničí snaží zjistit případy svých občanů v souvislosti s jejich případným podáním žádosti o mezinárodní ochranu, jak přitom ale postupují, není zastupitelskému úřadu známo. (...) Po návratu hrozí neúspěšným žadatelům o mezinárodní ochranu výslechy Službou národní bezpečnosti, nutnost zdůvodnit, proč byla podána žádost o azyl apod.“* Zcela v kontrastu s touto informací žalovaný uvedl, že stěžovateli v případě návratu do země původu žádné sankce nehrozí. Městský soud tento závěr potvrdil a dodal, že z pouhého nedostatku informací nevyplývá, že by taková újma ve státě původu hrozila, a nejsou tudíž dány pochybnosti, které by odůvodňovaly uplatnění pravidla „v případě pochybností ve prospěch žadatele“. Tyto závěry nemají podklady ve správním spisu a rovněž jsou

nepřezkoumatelné. Na zásadní nedostatky ve zjištěních o postavení osob, které neúspěšně žádaly o mezinárodní ochranu a byly nuceny odcestovat zpět do Uzbekistánu, poukazuje mimo jiné i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 2. 6. 2020, č. j. 10 Azs 428/2019 - 36.

[11] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázal na obsah správního spisu, vyjádření k žalobě i napadeného rozsudku, s nimiž se ztotožňuje. Stěžovatel v průběhu řízení netvrdil žádné důvody relevantní pro udělení některé z forem mezinárodní ochrany. Žalovaný proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítl jako nepřijatelnou, případně zamítl jako nedůvodnou.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[12] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení. Kasační stížnost je přípustná, včasná a podaná oprávněnou osobou, která je zastoupena advokátem. Jedná se však o věc, v níž před městským soudem rozhodovala specializovaná samosoudkyně, a v souladu s § 104a odst. 1 s. ř. s. je proto nejprve nutné posoudit, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Není-li tomu tak, Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítne jako nepřijatelnou. Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního kasační soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, č. 933/2006 Sb. NSS., v němž vymezil podmínky, za kterých je kasační stížnost přijatelná.

[13] O přijatelnou kasační stížnost se bude jednat v následujících typových případech: 1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; 2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; 3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; 4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského (městského) soudu shledáno zásadní pochybení, které by mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[14] Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost jako přijatelnou. Stěžovatel důvod přijatelnosti spatřoval ve skutečnosti, že žalovaný a městský soud nesprávně pracovali s informacemi o zemi původu a nedostatečně a nesprávně je hodnotili. Vzhledem k tomu, že důvodnost této námitky nelze *prima facie* vyloučit, dospěl soud k závěru, že kasační stížnost je přijatelná. Pokud by totiž žalovaný i městský soud vycházeli ze skutkového stavu, který nemá oporu ve správním spise, resp. jeho skutková zjištění by byla s obsahem správního spisu rozporná, jednalo by se o pochybení, které by mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele a představovalo by důvod pro zrušení napadeného rozhodnutí.

[15] Kasační soud přikročil k věcnému posouzení námitek stěžovatele a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[16] Nejprve se soud zabýval namítanou nepřezkoumatelností napadeného rozsudku. Stěžovatel se mýlí, pokud tvrdí, že je napadený rozsudek nepřezkoumatelný. Závěry stran dostupnosti vnitrostátní ochrany i situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu

po návratu do Uzbekistánu jsou srozumitelné, opřené o dostatek relevantních důvodů, z nichž je zřejmé, proč soud rozhodl tak, jak je uvedeno v jeho výroku. Z napadeného rozsudku je patrné, jaký skutkový stav vzal soud za rozhodný, jakým způsobem postupoval při posuzování rozhodných skutečností a z jakých důvodů považuje argumentaci stěžovatele za nedůvodnou (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1996, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 94/97, a ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. I. ÚS 741/06, a rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Azs 47/2003 - 130, č. 244/2004 Sb. NSS, ze dne 29. 7. 2004, č. j. 4 As 5/2003 - 52, ze dne 1. 6. 2005, č. j. 2 Azs 391/2004 - 62, a ze dne 21. 8. 2008, č. j. 7 As 28/2008 - 75). Ostatně stěžovatel proti závěrům městského soudu věcně brojí. Části napadeného rozsudku, vůči nimž stěžovatel namítá nepřezkoumatelnost, tedy jsou přezkoumatelné. To však neznamená, že jsou i zákonné (viz níže).

[17] Stěžovatel v kasační stížnosti namítá odůvodněný strach z pronásledování (důvod pro udělení azylu), resp. důvodné obavy ze skutečného nebezpečí vážné újmy (důvod pro udělení doplňkové ochrany), jejichž původcem má být lichvář, který mu před odjezdem ze země měl půjčit velký obnos peněz. Během pohovoru k žádosti o udělení mezinárodní ochrany konkrétně uvedl, že si peníze půjčil u lichváře, a dodal, že pokud „peníze nevrátíte, mohou vás zabít nebo vám jinak ublížit". Dále uvedl, že pokud by ho tento muž ohrožoval, spíše by se nemohl obrátit na policii či jiné státní orgány, protože takoví lidé jako lichvář jsou s policií spojeni jako mafie. Dále uvedl, že když takoví lidé někoho zabijí, jdou do vězení na dva roky a poté jsou propuštěni.

[18] Stěžovatel nicméně nenamítal ničeho proti hodnocení žalovaného i krajského soudu, dle kterých z jeho azylového příběhu nevyplývá, že by měl odůvodněný strach z pronásledování z některého z azylově relevantních důvodů. Z toho důvodu Nejvyšší správní soud hodnotil výše uvedené skutečnosti pouze ve vztahu k možnosti udělení doplňkové ochrany.

[19] Podle § 14a odst. 1 zákona o azylu platí, že *„doplňková ochrana se udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy podle odstavce 2 a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště."*

[20] Podle § 14a odst. 2 zákona o azylu se a vážnou újmu ve smyslu zákona o azylu považuje: *„a) uložení nebo vykonání trestu smrti, b) mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu, c) vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo d) pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky."*

[21] Podle § 2 odst. 7 zákona o azylu platí, že *„[p]ůvodcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí státní orgán, strana nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu, jehož je cizinec státním občanem nebo v němž měla osoba bez státního občanství poslední*

trvalé bydliště. Původcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí i soukromá osoba, pokud lze prokázat, že stát, strana nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území nejsou schopny nebo ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmou.“

[22] Není pochyb o tom, že původcem vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 2 zákona o azylu může být za splnění dalších podmínek rovněž nestátní subjekt. Z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu nicméně vyplývá, že jde-li o původce hrozící vážné újmy nebo pronásledování z okruhu soukromých osob, musí se cizinec nejprve obrátit s žádostí o pomoc na vnitrostátní orgány v zemi původu. To však neplatí, pokud je zjevné, že tyto orgány nejsou schopny či ochotny účinnou ochranu poskytnout (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 9. 2008, č. j. 3 Azs 48/2008 - 57, či usnesení téhož soudu ze dne 21. 10. 2009, č. j. 5 Azs 44/2009 - 73).

[23] Z vyjádření stěžovatele učiněných v průběhu správního řízení vyplývá, že se na vnitrostátní orgány dosud neobrátil z důvodu napojení lichváře a jemu podobných osob na policii, z čehož pramení nízké tresty pro takové osoby. Již ve správním řízení tedy obecně tvrdil, že státní orgány mu nejsou schopny poskytnout účinnou ochranu před jím tvrzenou hrozící vážnou újmou. Později v průběhu soudního řízení toto své tvrzení dále rozvedl, konkrétně uvedl, že policie je zkorumpovaná a je běžná situace, kdy lichváři slíbí policii určitou částku z dluhu dlužníka a policie s nimi následně spolupracuje.

[24] Nejvyšší správní soud setrvale judikuje, že pouhá nedůvěra stěžovatelů ve státní instituce v zemi původu důvod pro udělení mezinárodní ochrany nezakládá (viz rozsudek ze dne 29. 3. 2004, č. j. 5 Azs 7/2004 - 37, z aktuálních rozhodnutí pak kupříkladu usnesení ze dne 5. 11. 2020, č. j. 9 Azs 193/2020 - 42, či rozsudek ze dne 15. 1. 2021, č. j. 1 Azs 342/2020 - 49). Současně je však zjevné, že pro žadatele o udělení mezinárodní ochrany může být prokázání nefunkčnosti státních orgánů v zemi původu značně obtížné. Právě z důvodu, že pro žadatele o mezinárodní ochranu je mnohdy takřka nemožné, aby své pronásledování či existenci vážné újmy prokázali jinak než svojí věrohodnou výpovědí, vyznačuje se řízení o udělení mezinárodní ochrany specifickým rozložením důkazního břemene. Je nesporné, že břemeno tvrzení stíhá v řízení o udělení mezinárodní ochrany samotného žadatele, jehož úspěch ve věci je podmíněn mimo jiné tím, zda tvrdí okolnosti nasvědčující možnému zásahu do jeho lidských práv. Pokud jde ovšem o břemeno důkazní, to je již výrazněji rozloženo mezi žadatele o mezinárodní ochranu a správní orgán. Tvrdit jednotlivá fakta je povinen primárně žadatel, nicméně správní orgán je povinen zajistit k žádosti o mezinárodní ochranu veškeré dostupné důkazy a nese odpovědnost za náležité zjištění reálií o zemi původu (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2005, č. j. 6 Azs 235/2004 - 5, a ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007 - 63).

[25] Nejvyšší správní soud přitom již v minulosti opakovaně zdůraznil, že je povinností správního orgánu rozhodujícího o žádosti o udělení mezinárodní ochrany opatřit si takové informace o zemi původu, které jsou v maximální možné míře: 1) relevantní, 2) důvěryhodné a vyvážené, 3) aktuální a ověřené z různých zdrojů, 4) transparentní a dohledatelné (viz kupříkladu rozsudky ze dne 31. 7. 2008, č. j. 5 Azs 55/2008 - 71, či ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 Azs 105/2008 - 81, č. 1825/2009 Sb. NSS).

[26] Poukázal-li tedy v nyní posuzované věci stěžovatel na nefunkčnost policejních orgánů v Uzbekistánu, bylo povinností žalovaného, aby se na zmiňovaný aspekt zaměřil a shromáždil takové podklady, na jejichž základě si lze učinit úsudek o tom, jakým způsobem uzbecké státní orgány fungují a zda jsou schopny zajistit ochranu svých občanů před nestátními původci pronásledování či vážné újmy ve smyslu zákona o azylu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 11. 2004, č. j. 6 Azs 110/2004 - 75). Pokud by totiž svým občanům takovou ochranu poskytovat nedokázaly, potažmo by tak záměrně nečinily, bylo by nelogické trvat na tom, aby se na ně stěžovatel v minulosti obrátil.

[27] Stěžovatel přitom namítá, že žalovaný si k této otázce náležité podklady neobstaral a že jeho tvrzení o dostupnosti vnitrostátní ochrany nemají oporu ve správním spisu.

[28] Ze správního spisu vyplývá, že žalovaný si k situaci v zemi původu obstaral následující podklady: Uzbekistán - Informace norského Centra informací o zemích původu (LANDINFO) ze dne 20. 12. 2019, Informaci MZV ČR ze dne 22. 11. 2017 – *Výjezd ze země, pobyt v zahraničí a návrat státních občanů Uzbekistánu do vlasti*, Informaci MZV ČR ze dne 7. 3. 2019 – *Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, návrat do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí*, již zmiňovanou Informaci MZV ze dne 19. 5. 2020, Informaci Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra (dále jen „OAMP“) *Uzbekistán* ze dne 22. 5. 2020 – *Bezpečnostní a politická situace v zemi* a Závazné stanovisko k možnosti vycestování ze dne 16. 6. 2020, vydané v souvislosti s uložením správního vyhoštění.

[29] Tyto zprávy o zemi původu neobsahují žádné informace o tom, zda je v Uzbekistánu funkční systém poskytování ochrany ze strany policie či jiných státních orgánů, a tyto zprávy se ani nijak nevěnují problematice korupce a vlivu soukromých subjektů na činnost státních orgánů v Uzbekistánu. Informace norského Centra informací o zemích původu se zabývají obecnou bezpečnostní a politickou situací v Uzbekistánu a stěžovatelem nastíněné sporné otázky se vůbec nedotýkají. Zbylé tři zprávy jsou pak tematicky zaměřeny na jiný okruh otázek (viz níže). Závazné stanovisko pak vychází pouze ze zmiňované Informace OAMP, ani to tedy pochybnosti nevyvrací.

[30] Žalovaný přesto v napadeném rozhodnutí odkazuje na využití mechanismů vnitrostátní ochrany. Absencí těchto podkladů ve spisovém materiálu se zabýval (v reakci na žalobní námitku) i městský soud, který však shrnul, že z žalobcova tvrzení nevyplývá, že by systém vnitrostátní ochrany nebyl funkční a že se jeho tvrzení nezakládají na reálných důvodech. Takový závěr však nelze akceptovat. Bylo naopak úkolem žalovaného na podkladě relevantních, důvěryhodných, vyvážených, aktuálních a transparentních zpráv o zemi původu, které jsou dohledatelné z různých zdrojů, zjistit, že Uzbekistán stěžovateli (ne)poskytuje možnosti účinné vnitrostátní ochrany. Žalovaný tedy nedostál své povinnosti náležitého zjištění skutkového stavu. Jím obstarané podklady se míjí se stěžovatelem tvrzenými důvody pro udělení mezinárodní ochrany a nesplňují tak kritéria vyjádřená v již citovaném rozsudku č. j. 1 Azs 105/2008 - 81.

[31] Ve vztahu k otázce situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu žalovaný vycházel ze skutkové podstaty, která je v rozporu s obsahem správního spisu. Žalovaný si k této otázce obstaral celkově tři zprávy, Informace MZV z listopadu 2017, z března 2019 i citovanou zprávu z 19. 5. 2020. Nejaktuálnější z těchto zpráv přitom odpovídá na stejné otázky, na které se MZV dotazovalo zastupitelského úřadu i ve starších dvou zprávách, a skutečnosti obsažené ve starších dvou zprávách nejaktuálnější tvrzení nevyvrací. Jak správně poukazuje stěžovatel, nejaktuálnější z těchto informací přitom obsahuje tvrzení, že jednotlivým osobám, které se vrací do vlasti po dlouhodobějším pobytu, nehrozí přímé sankce, avšak pouze za předpokladu, že v zahraničí nepožádaly o azyl. Navracející se osoby jsou sledovány, příslušníci bezpečnostních složek se na takové osoby vyptávají v rodině, kolegů, na pracovišti. Dále informace obsahuje tvrzení, že se uzbecké státní orgány snaží sledovat své občany v zahraničí v souvislosti s podáním žádosti o mezinárodní ochranu. Zastupitelskému úřadu současně není známo, jak při tom postupují. Neúspěšným žadatelům pak hrozí výslechy Službou národní bezpečnosti, nutnost zdůvodnění, proč podali žádost o azyl, hrozí jim diskriminace (např. při hledání zaměstnání) nebo i věznění. Přesto žalovaný dospěl k závěru, že stěžovateli nehrozí přímé a bezprostřední nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 a odst. 2 písm. b) zákona o azylu. Pro tento rozpor obsahu spisu a zjištěného skutkového stavu měl městský soud napadené rozhodnutí zrušit.

[32] Žalovaný tedy jednak nedostál své povinnosti zjištění reálií o zemi původu relevantních pro posuzovanou věc (pro důvody udělení mezinárodní ochrany tvrzené stěžovatelem) a dále vycházel ze skutkové podstaty, která je v rozporu s obsahem zpráv o zemi původu založených ve správním spisu. Této povinnosti žalovaného nezbavovala ani skutečnost, že stěžovatel nepožádal o udělení mezinárodní ochrany bezprostředně po vstupu na území ČR, ale až s určitým odstupem, nadto poté, co mu bylo uloženo správní vyhoštění. Jakkoliv může prodleva s podáním žádosti o udělení mezinárodní ochrany za jistých okolností snižovat věrohodnost žadatele (či dokonce svědčit o účelovosti podané žádosti), nevylučuje sama o sobě žadatele z možnosti požívat beneficia mezinárodní ochrany, splňuje-li zákonem stanovené podmínky pro její udělení. Jak uvedl Nejvyšší správní soud již v rozsudku ze dne 18. 5. 2011, č. j. 5 Azs 6/2011 - 49, skutečnost, že žadatele vedla k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany také snaha o legalizaci pobytu na území ČR, nepostačuje sama o sobě k neudělení mezinárodní ochrany, neboť tato skutečnost ještě nevylučuje, že žadatel opustil zemi původu právě proto, že má odůvodněný strach z pronásledování z azylově relevantních důvodů nebo že by v případě navrácení do této země čelil skutečnému nebezpečí vážné újmy zakládajícímu nárok na doplňkovou ochranu. Nepřistoupí-li tedy k „opožděnému“ podání žádosti i další okolnosti vyvolávající pochybnosti o věrohodnosti azylového příběhu žadatele, nemůže se jím žalovaný bez dalšího odmítnout zabývat a musí si obstarat dostatek podkladů, které mu umožní posoudit důvodnost žadatelem uváděných skutečností (viz citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 1 Azs 342/2020 - 49).

[33] Nejvyšší správní soud shrnuje, že napadené rozhodnutí nevychází z náležitě zjištěného skutkového stavu a skutková podstata, ze které žalovaný vycházel, nemá oporu ve správním spisu. Proto bylo povinností městského soudu je zrušit. Pakliže tak neučinil a rozhodnutí žalovaného naopak potvrdil, zatížil svůj postup vadou, pro kterou je i jeho rozsudek nezákonný. Vzhledem k tomu, že městský soud by nemohl v dalším řízení

zjištěné nedostatky žádným způsobem zhojit, nezbývá Nejvyššímu správnímu soudu, než aby vedle rozsudku městského soudu zrušil přímo i napadené správní rozhodnutí.

IV. Závěr a náklady řízení

[34] Kasační stížnost stěžovatele je důvodná, a proto Nejvyšší správní soud v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil rozsudek městského soudu. Jelikož vytýkané vady mají původ již v žalobou napadeném rozhodnutí, zrušil Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1, 4 a 5 s. ř. s. i rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž bude vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku.

[35] Podle § 110 odst. 3 s. ř. s. platí, že zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu i rozhodnutí žalovaného správního orgánu, *rozhodne i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu.* Podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. *má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl.* Žalovaný neměl ve věci úspěch, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení před městským i Nejvyšším správním soudem. Stěžovatel byl ve věci úspěšný, avšak v průběhu řízení před městským a Nejvyšším správním soudem mu nevznikly žádné náklady.

[36] Nejvyšší správní soud ustanovil stěžovateli usnesením ze dne 27. 4. 2022, č. j. 1 Azs 360/2021 - 24, zástupcem JUDr. Maroše Matiaška, LL.M., advokáta. Soud mu stanovil odměnu za dva úkony právní služby, konkrétně za první poradu s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby a sepsání kasační stížnosti podle § 11 odst. 1 písm. b) a d) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. (dále jen „advokátní tarif“). Zástupci stěžovatele za každý úkon náleží odměna 3.100 Kč [§ 7 ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu], tj. 6.200 Kč, a náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč za každý úkon, tj. 600 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem tedy 6.800 Kč. Ustanovený zástupce je plátcem daně z přidané hodnoty, proto mu rovněž náleží náhrada ve výši 21 % z částky 6.800 Kč, tj. 1.428 Kč. Celkem tedy činí odměna ustanoveného zástupce 8.228 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. června 2022

JUDr. Ivo Pospíšil
předseda senátu